

POSTANOWIENIE

Dnia 5 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa K. S.
przeciwko E. Sp. z o.o. w W.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 czerwca 2024 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z dnia 20 marca 2023 r., sygn. akt XIV Pa 73/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od E. Sp. z o.o. w W. na rzecz K. S. kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹k.p.c.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2022 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie w sprawie z powództwa K. S. przeciwko E. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o ustalenie treści stosunku pracy ustalił, że K. S. i E. Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. łączył stosunek pracy w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie od 1 czerwca 2016 r. do 31 sierpnia 2017 r.;

Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 20 marca 2023 r., oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego.

W sprawie ustalono, że K. S. formalnie był zatrudniony u pozwanego E. Sp. z o.o. w W. (dalej także jako: E.) na podstawie umowy o pracę od 1 czerwca 2015 r., początkowo w wymiarze pełnego etatu, a następnie od 1 stycznia 2016 r. w wymiarze ½ etatu, kolejno na stanowiskach dyrektora zarządzającego oddziałem, dyrektora oddziału, za wynagrodzeniem zasadniczym 4.000 zł brutto.

W E. praktyką było zawieranie z pracownikami umów o pracę i umów cywilnoprawnych. W celu wykonywania umów cywilnoprawnych pracownicy musieli założyć działalność gospodarczą. Zatrudnienie w powyższej formie było narzucone przez E.. Obowiązujące przepisy, między innymi dotyczące tajemnicy bankowej, przewidywały tylko dla osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę zakres czynności w zakresie przetwarzania danych związanych z tajemnicą bankową. Z uwagi na warunki rynkowe marginalny zakres obowiązków osób zatrudnionych w E. musiał być wykonywany tylko w ramach umowy o pracę.

Powód podjął działalność gospodarczą od 10 lutego 2014 r. Działalność ta była w momencie zatrudnienia u pozwanej zawieszona, a następnie podjęta w celu współpracy z pozwaną. Jako przeważającą działalność gospodarczą firmy wskazano: „Pozostała działalność gospodarcza wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych (kod PKD 66.19)”.

W dniu 1 października 2015 r. powód podpisał z pozwaną umowę pośrednictwa. Zgodnie z tą umową powód (jako pośrednik) zobowiązał się za wynagrodzeniem do stałego pośredniczenia w dystrybucji produktów w ramach Oddziału i Regionu Sieci Własnej, w szczególności poprzez pozyskiwanie klientów, na zasadach określonych w umowie (§ 2).

E. w celu umożliwienia pośrednikowi prawidłowego wykonania umowy zobowiązał się do stałej pomocy handlowej przez:

- 1) dostarczanie aktualnych wzorów dokumentacji, procedur i innych dokumentów niezbędnych do prawidłowego wykonywania przez pośrednika umowy;
- 2) zorganizowania szkoleń w celu umożliwiania pośrednikowi prawidłowego wykonywania umowy, według zapotrzebowania ocenianego przez E.;
- 3) przekazywanie pośrednikowi wskazówek i instrukcji w zakresie wykonywania umowy, według zapotrzebowania ocenianego przez E.;

4) dostarczanie pośrednikowi aktualnych materiałów informacyjnych i reklamowych dotyczących produktów oraz innych dokumentów niezbędnych do prawidłowego wykonywania przez pośrednika umowy, według zapotrzebowania ocenianego przez E.;

5) monitorowania wyników osiąganych przez pośrednika w celu utrzymania właściwej współpracy;

6) utrzymywanie stałego kontaktu z pośrednikiem oraz wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za kontakty z pośrednikiem;

7) umożliwienia dostępu do infrastruktury informatycznej niezbędnej do wykonywania umowy oraz zaplecza biurowego niezbędnego do wykonywania umowy;

8) udostępnienia B. (§ 5).

E. zobowiązał się dostarczyć pośrednikowi aktualne materiały informacyjne i reklamowe dotyczące produktów oraz inne dokumenty niezbędne do prawidłowego wykonywania przez pośrednika umowy według zapotrzebowania ocenianego przez E.. Pośrednik zobowiązany był przy wykonywaniu umowy do posługiwania się wyłącznie materiałami przekazanymi lub zaakceptowanymi przez E. (§ 6 ust. 1).

Z zastrzeżeniem ust. 1 zadania drugiego powyżej, pośrednik zobowiązany był uczestniczyć w szkoleniach, a jego nieobecność w szkoleniu mogła być usprawiedliwiona tylko ważnymi okolicznościami. Na żądanie E. pośrednik zobowiązany był wykazać zaistnienie ważnych okoliczności uniemożliwiających mu wzięcie udziału w szkoleniu. Szkolenie mogło być zakończone egzaminem. Dwukrotne niezdanie egzaminu stanowiło istotne naruszenie postanowień umowy (§ 7 ust. 2).

W dniu 31 marca 2016 r. strony podpisały porozumienie o rozwiązaniu umowy pośrednictwa (z dniem 31 marca 2016 r.). W dniu 1 kwietnia 2016 r. powód zawarł z pozwanym umowę o współpracy. Na podstawie tej umowy powód (jako partner) zobowiązał się - za wynagrodzeniem - do stałego pozyskiwania i współpozyskiwania z innym partnerem klientów na rzecz E. (§ 2 ust. 1).

Partner przez wykonywanie umowy we współpracy z E., stosując się do ustalonych procedur, podejmował czynności niezbędne do zawarcia umowy pomiędzy klientem a instytucją finansową z zastrzeżeniem pkt 3 niniejszego

paragrafu. Niezwłocznie po pozyskaniu klienta, tj. po wyrażeniu przez niego zainteresowania konkretnym produktem, partner obowiązany był przekazać go do pracownika E. w celu formalizacji przez E. procesu dystrybucji produktu (§ 2 ust. 2).

Partner mógł powierzyć wykonywanie obowiązków określonych w umowie innej osobie, przy czym przystąpienie do ich wykonywania przez taką osobę było uzależnione od odbycia przez nią szkoleń wymaganych przez E. oraz złożenia przez partnera kaucji zabezpieczającej prawidłowe wykonanie obowiązków przez osoby trzecie, każdorazowo ustalonej przez E. (§ 2 ust. 4).

Partner zobowiązał się wykonywać umowę zgodnie z przepisami prawa, postanowieniami umowy oraz procedurami, posługiwać się przy wykonywaniu umowy wyłącznie materiałami informacyjnymi i reklamowymi przekazanymi lub zaakceptowanymi przez E. (§ 3 ust. 1 b i e).

E. zapewniał a partner miał prawo do korzystania z infrastruktury przeznaczonej do obsługi klientów w uzgodnionym Oddziale E., przy czym partner wykonywał umowę w czasie i miejscu, które samodzielnie uznał za właściwe. E. mógł wymagać, aby w celu zapewnienia należytej obsługi klientów, spotkania z klientami odbywały się w wyznaczonym Oddziale. Partner zapewniał także swoją dostępność w przypadku, gdy E. umówił klienta do partnera (§ 3 ust. 2).

E. był uprawniony do wskazania partnerowi osoby w ramach struktury E., która będzie upoważniona do przedstawiania partnerowi szczegółowych zasad dotyczących sposobu wykonywania umowy i wszelkich czynności wskazanych w umowie i zastrzeżonych do wykonywania przez E. (§ 3 ust. 4).

Partner upoważnił E. do prowadzenia kontroli jego działalności, w tym także na zastosowanie technik weryfikacji prowadzonej obsługi klientów przy zastosowaniu tzw. metody mystery client oraz do rejestracji obrazu lub dźwięku podczas kontroli. Partner na każde żądanie E. miał zapewnić wgląd i sporządzanie kopii z dokumentacji rachunkowej oraz przekazać rejestr sprzedaży (§ 3 ust. 5).

E. oświadczył, że w ramach współpracy z partnerem w celu prawidłowego wykonania umowy udzieli partnerowi stałej pomocy handlowej poprzez:

- 1) dostarczanie aktualnych procedur i wzorów dokumentów niezbędnych do prawidłowego wykonywania umowy przez partnera;
- 2) organizowanie szkoleń w celu umożliwiania partnerowi prawidłowego wykonywania umowy, według zapotrzebowania ocenianego przez E.;
- 3) przekazywanie partnerowi wskazówek i instrukcji w zakresie wykonywania umowy, według zapotrzebowania ocenianego przez E.;
- 4) dostarczanie partnerowi aktualnych materiałów informacyjnych i reklamowych dotyczących produktów;
- 5) monitorowanie wyników osiąganych przez partnera;
- 6) utrzymywanie stałego kontaktu z partnerem oraz wyznaczenie osoby odpowiedzialnej po stronie E. za kontakty z partnerem;
- 7) umożliwienie dostępu do infrastruktury informatycznej niezbędnej do wykonywania umowy oraz zaplecza biurowego niezbędnego do wykonywania umowy;
- 8) udostępnienie ExOffice (§ 4).

E. mógł oferować partnerowi szkolenia w celu umożliwienia prawidłowego wykonywania przez partnera umowy. Partner nie mógł uczestniczyć w szkoleniach po złożeniu przez którąkolwiek ze stron oświadczenia o wypowiedzeniu umowy lub jej rozwiązaniu bez zachowania terminu wypowiedzenia (§ 5 ust. 1). Z zastrzeżeniem ust. 1 zadania drugiego powyżej, partner zobowiązany był uczestniczyć w szkoleniach, a jego nieobecność w szkoleniu mogła być usprawiedliwiona tylko ważnymi okolicznościami. Na żądanie E. partner zobowiązany był wykazać zaistnienie ważnych okoliczności uniemożliwiających mu wzięcie udziału w szkoleniu. Szkolenie mogło być zakończone egzaminem. Dwukrotne niezdanie egzaminu stanowiło istotne naruszenie postanowień umowy (§ 5 ust. 2).

Podstawą ustalenia wysokości wynagrodzenia były korzyści osiągnięte przez E. z tytułu świadczenia przez E. na rzecz instytucji finansowych usług

pośrednictwa finansowego i ubezpieczeniowego klientom uprzednio pozyskanym przez partnera na rzecz E. (§ 8 ust. 3).

W okresie pierwszych 12 miesięcy obowiązywania umowy E. miał prawo wstrzymać wypłatę wynagrodzenia naliczonego partnerowi w przypadku powzięcia uzasadnionych wątpliwości co do prawidłowości obsługi klienta, w szczególności w przypadku złożenia skarg, wątpliwości w stosunku do oświadczeń i dokumentów przedkładanych przez klienta, powstania uzasadnionego ryzyka obowiązku zwrotu wynagrodzenia przez E., w szczególności w przypadku nagłego lub istotnego wzrostu sprzedaży przez E. produktów klientom pozyskanym przez partnera (§ 8 ust. 4).

Wynagrodzenie miało być płatne przelewem na rachunek bankowy każdorazowo wskazany przez pośrednika na fakturze lub rachunku, w terminie 14 dni od dnia otrzymania rachunku lub faktury przez E. lub wskazanym w załączniku nr 1 i nr 4 do umowy (§ 8 ust. 8). Partner miał prawo do prowizji przychodowej wyłącznie za produkty nabyte przez klientów E. w instytucjach finansowych, względem których partner wykonał usługi określone niniejszą umową wspólnie z współwykonawcami lub pracownikami E., wyraźnie wskazanymi przez DS (§ 3 ust. 2).

Umowa o współpracę powoda została rozwiązana z dniem 1 sierpnia 2017 r. Powód wykonywał pracę w Oddziale E.. Oddział ten zajmował się pozyskiwaniem klientów, obsługą sprzedażową i posprzedażową klientów oraz administracją dokumentów.

Powód jako dyrektor oddziału odpowiadał za sprzedaż, wynik finansowy spółki. Plan sprzedażowy Oddziału był wysyłany kwartalnie w rozbiciu na miesiące. Poszczególni pracownicy otrzymywali również konkretne plany produktowe. Plan indywidualny powoda wliczany był w plan Oddziału. Oddział otwarty był od poniedziałku do piątku w godz. 10:00-20:00 i w soboty w godz. 10:00-14:00. Pracownicy (w tym powód) mieli obowiązek przebywać w Oddziale przez 8 godzin dziennie. Przybycie do pracy potwierdzano podpisem na listach obecności. Praca osób zatrudnionych w Oddziale wykonywana była na podstawie grafików.

Przy wykonywaniu obowiązków wynikających z umowy o pracę i umowy cywilnoprawnej korzystano z tego samego sprzętu służbowego, tj. laptopa, czy telefonu służbowego. Pracownicy korzystali również z jednego systemu i adresu mailowego (służbowego). W umowie z klientem nie było rozróżnienia, czy umowa została zawarta w oparciu o umowę o pracę danego pracownika czy umowę cywilno-prawną. Na pieczętkach osób podpisujących umowy znajdowała się nazwa stanowiska i logo E.. Osoba, która pozyskała danego klienta, ale rozwiązała umowę z pozwaną, nie mogła współpracować dalej z tym klientem, gdyż zgoda na przetwarzanie danych dotyczyła jedynie spółki E.. Wynagrodzenie prowizyjne zależało od liczby i rodzaju sprzedanych produktów. W ramach wykonywanych zadań powód podlegał pod T. K.. Powód nie miał osobnego biura w ramach prowadzonej działalności. W Oddziale wykonywał również obowiązki wynikające z zawartych umów cywilnoprawnych. Powód wykonywał pracę ponad obowiązujące go godziny pracy, również w soboty i niedzielę. Powód miał możliwość doprowadzenia do zawarcia umów z klientami jedynie w zakresie produktów, które były udostępnione przez E. i w zakresie nadanych uprawnień do oferowania produktów.

Powód miał możliwość pozyskiwania klientów z C. lub też mógł samodzielnie pozyskiwać klientów np. w ramach rekomendacji/poleceń innych klientów. Powód pozyskiwał nowych klientów z polecenia. Niemniej większość klientów była przekazywana powodowi w ramach C.. W takich sytuacjach C. samo umawiało z klientem datę i godzinę spotkania, korzystając w tym zakresie z ogólnie dostępnego w wewnętrznej sieci grafiku, w którym każdy mógł dokonać wpisu i było to widoczne dla pozostałych pracowników. Kolor zielony oznaczał dostępność pracownika w biurze, kolorem bładoniebieskim były oznaczone spotkania umówione w biurze, a fioletowym rezerwacje informujące C., aby w tym czasie nie wyznaczać spotkań, bowiem dana osoba miała na ten czas zaplanowane już inne czynności. W grafiku tym dostępność powoda obejmowała czas od 10.00 do 18.00. Do tego wymagana była od powoda obecność czasami w soboty, na tzw. dyżurze (rotacyjnie z innymi pracownikami). Grafiki ten był w ramach systemu CRM Expandera, zawierającego bazę danych klientów. W systemie tym była raportowana sprzedaż. W relacjach z klientami powód przedstawiał się jako kierownik oddziału lub doradca finansowy.

Powód miał możliwość spotkań z klientami poza Oddziałem spółki. W celu należytej i bezpiecznej obsługi klienta zalecało się jednak, aby spotkania odbywały się w ramach jednostki organizacyjnej E.. T. K. rozliczał powoda z wyników Oddziału. W przypadku skorzystania z urlopu wypoczynkowego powód nie wykonywał żadnych zadań, w tym związanych z zawartymi umowami o współpracę. Powód rozliczał w ramach prowadzonej działalności koszty za samochód i koszty paliwa. Powód podlegał kwartalnej ocenie pracowniczej, w której brano pod uwagę zachowanie porządku w administracji, sposób wykonywania zadań zleconych bezpośrednio przez przełożonego, a także wyniki sprzedaży Oddziału. Rozliczanie umów cywilnoprawnych powoda następowało w oparciu o wyniki sprzedaży. Powód z tytułu świadczenia usług na rzecz E. otrzymywał wynagrodzenie, którego wysokość i zasady zostały ustalone w załącznikach do umowy cywilnoprawnej. Powód rozliczał faktury na podstawie dostarczonego z centrali pliku rozliczeniowego.

Pismem z dnia 26 lipca 2017 r. powód rozwiązał z pozwaną umowę o pracę z zachowaniem jednomiesięcznego okresu wypowiedzenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że analiza treści powołanych wyżej umów, tj. umowy pośrednictwa oraz umowy o współpracy uzasadnia tezę, że umowy te - z punktu widzenia ich treści, jak i oceny sposobu ich realizacji - powinny być kwalifikowane jako umowy o pracę w rozumieniu art. 22 § 1 k.p. ze względu na świadczenie pracy w lokalu pozostającym w dyspozycji pracodawcy, dostarczanie pracownikowi przez pracodawcę środków pracy (materiałów, narzędzi) oraz zorganizowanie miejsca pracy, pracowniczy obowiązek starannego działania, a nie osiągnięcia rezultatu oraz obciążenie pracodawcy ryzykiem prowadzenia działalności, wykonywanie pracy skooperowanej, zespołowej, ciągłość świadczenia pracy.

Postępowanie dowodowe wykazało, że w trakcie zatrudnienia powoda wszystkie czynności podejmowane były na wniosek pracodawcy, z jego inicjatywy oraz na jego polecenie, co jasno wynika z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków. Świadkowie potwierdzili, że zawieranie przez pozwaną umów formalnie cywilnoprawnych było pracownikom „narzucane” przez pracodawcę w tym znaczeniu, że albo mogli przyjąć warunki, albo zrezygnować z zatrudnienia. Innymi

słowy, byt umowy o pracę u pozwanej był uzależniany od zawarcia innych, formalnie cywilnoprawnych, umów - co było wynikiem przyjętej u pracodawcy polityki zatrudniania. Nie ulega wątpliwości, że podpisywanie przez powoda kolejnych wyżej powołanych umów nie zmieniło niczego w zakresie czynności wykonywanych przez niego na rzecz pozwanej na podstawie uprzednio zawieranych kolejnych umów o pracę. W całym okresie zatrudnienia powód w sposób jednolity wykonywał pracę u pozwanego w pełnym wymiarze czasu pracy oraz niejednokrotnie przekraczając czas pracy ponad 8 godzinny wymiar, także w niedzielę i święta oraz w porze nocnej. Niezależnie od formalnej zmiany warunków zatrudnienia, praca powoda była jednolita co do zakresu, rodzaju obowiązków, czasu pracy etc., co potwierdzili przesłuchani w sprawie świadkowie. W szczególności powodowi przekazane zostało przez pracodawcę jednolite wyposażenie (pieczątki, adresy mail, stanowisko pracy, obsługa kancelaryjna etc.). Od początku zatrudnienia, tj. od 1 czerwca 2015 r. stosunek zatrudnienia powoda pozostawał w niezmienionym kształcie - tak co do zakresu jego obowiązków, jak i czasu jego pracy (pełny wymiar). W istocie sprowadzał się on do pełnienia przez powoda obowiązków pracowniczych na stanowisku dyrektora zarządzającego Oddziałem a następnie dyrektora Oddziału w pełnym wymiarze czasu pracy przez cały okres zatrudnienia, z wynagrodzeniem zasadniczym oraz ewentualną dodatkową prowizją (wynagrodzenie prowizyjne) liczoną od wyniku finansowego Oddziału.

Umowy cywilnoprawne Sąd Okręgowy uznał za nieważne na mocy art. 58 k.c., gdyż wszystkie obowiązki powód wykonywał w ramach jednego, pierwotnego stosunku pracy opartego o umowę o pracę. W umowie cywilnoprawnej strony ukryły część obowiązków pracowniczych i zdecydowały się rozliczać ich wykonanie wynagrodzeniem objętym innymi zasadami niż wynagrodzenie za pracę (inne oskładkowanie w ZUS, inne zasady opodatkowania) w celu obejścia przepisów prawa pracy (dotyczących czasu pracy, rozliczania wynagrodzenia, choćby z tytułu godzin nadliczbowych) i obniżenia kosztów płacowych pracodawcy. Tym samym zawarcie pomiędzy stronami umowy cywilnoprawnej było czynnością pozorną, mającą ukryć wykonywanie przez powoda pracy w ramach stosunku pracy w wymiarze i zakresie wyższym niż w umowie o pracę, a wszystkiego tego dokonano

w celu obejścia przepisów prawa dla uzyskania korzyści finansowych i zmniejszenia obowiązków pracodawcy względem pracownika.

Sąd przyjął, że do rozdzielenia obowiązków powoda po kilku miesiącach pracy na podstawie umowy o pracę, na dwie umowy - umowę o pracę i umowę cywilnoprawną współpracy - było pozorne, sztuczne, służyło ukryciu wykonywania przez powoda pracy w większym wymiarze i szerszym zakresie, i miało na celu obejście przepisów prawa pracy, prawa ubezpieczeń społecznych, prawa podatkowego w celu zmniejszenia kosztów pracy obciążających pracodawcę, zmniejszenia obowiązków pracodawcy względem pracownika w zakresie gwarantowania nieprzekraczania dozwolonych limitów czasu pracy, obniżenia poziomu oskładkowania wynagrodzenia (przez wyprowadzenie jego części do umowy cywilnoprawnej).

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku pozwana zarzuciła:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest:

1. art. 367 § 3 k.p.c. zgodnie, z którym Sąd rozpoznaje sprawę wszczętą na skutek wniesienia apelacji od wyroku, w składzie trzech sędziów przez niewłaściwe jego zastosowanie, gdyż sprawa niniejsza została rozpoznana w składzie jednoosobowym, co skutkuje nieważnością postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.,

2. art. 22 §1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie przez przyjęcie, że w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej przez strony wystąpiły przesłanki podporządkowania powoda pracodawcy oraz wykonywania pracy miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, podczas gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powód nie był podporządkowany pracodawcy i nie działał pod jego kierownictwem w zakresie wykonywania obowiązków z umowy cywilnoprawnej,

3. art. 58 i art. 83 k.c., przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że zawarcie przez strony umowy cywilnoprawnej było czynnością pozorną mającą ukryć wykonywanie pracy w ramach stosunku pracy w wymiarze i zakresie wyższym niż w umowie o pracę, czego miano dokonać w celu obejścia przepisów prawa dla

uzyskania korzyści finansowych i zmniejszenia obowiązków pracodawcy względem pracownika, podczas gdy w istocie powód od początku podjęcia współpracy z pozwaną spółką wykonywał czynności o charakterze sprzedażowym/handlowym, a podpisanie przez strony umowy cywilnoprawnej miało na celu urealnienie łączących strony stosunków zawodowych; Sąd Okręgowy przemilczał to, że w ramach umowy cywilnoprawnej wykonywane były też obowiązki typowo handlowe, sprzedażowe (pośrednictwo przy sprzedaży), zaś rozliczenia w postaci odliczania kosztów prowadzenia działalności były rozliczeniami, z których korzystał powód, a nie pozwany. Czynność zawarcia umowy cywilnoprawnej nie mogła być więc pozorna skoro w jej ramach faktycznie wykonywane były czynności o charakterze typowo sprzedażowym.

II. naruszenie przepisów postępowania w stopniu mającym wpływ na treść orzeczenia to jest:

1. art. 367 § 3.k.p.c. zgodnie, z którym Sąd rozpoznaje sprawę wszczętą na skutek wniesienia apelacji od wyroku, w składzie trzech sędziów przez niewłaściwe jego zastosowanie, gdyż sprawa niniejsza została rozpoznana w składzie jednoosobowym co skutkuje nieważnością postępowania na podstawie art. 379 pkt 4) k.p.c.,

2. art. 233 § 1 k.p.c., przez naruszenie zasady swobodnej oceny materiału dowodowego, przez sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę, iż z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że:

a) umowa cywilnoprawna zawarta przez strony spełniała wszystkie cechy umowy o pracę (podporządkowanie pracownika pracodawcy, wykonywanie pracy w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę), podczas gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powód nie był podporządkowany pracodawcy i nie działał pod jego kierownictwem w zakresie wykonywania obowiązków z umowy cywilnoprawnej, o czym świadczą fakty takie jak: wytyczne T. K. dla powoda, które odnosiły się tylko do realizacji planu sprzedażowego, statystyk, nigdy zaś kwestii merytorycznych (np. jaki produkt jakiemu klientowi należałoby sprzedać), powód sam aktywnie pozyskiwał klientów

(na łącznie 72 klientów powoda, 29 osób to klienci nabyci wyłącznie z własnej inicjatywy powoda, na skutek jego aktywnych działań poza miejscem i czasem pracy), powód samodzielnie ustalał dostępność w swoim grafiku, ponadto jako dyrektor Oddziału sam organizował sobie czas pracy, zaś jego obecność w Oddziale nie polegała tylko na wykonywaniu umowy o pracę, ale także umowy cywilnoprawnej, w grafiku powoda wskazane były godziny potencjalnej dostępności dla klientów ustalane przez niego samego,

b) przez cały dzień roboczy powód tylko i wyłącznie wykonywał obowiązki o charakterze pracowniczym, podczas gdy czynności sprzedażowe, które zajmowały dużą część dnia roboczego powoda, nie miały takiego charakteru,

c) powodem dualizmu umów było zmniejszenie kosztów pozwanej spółki, podczas gdy prawdziwym powodem dualizmu umów w pozwanej spółce była konieczność urealnienia stosunków ze współpracownikami spółki, gdyż większość wykonywanych przez nich obowiązków w istocie miała charakter sprzedażowy, handlowy, a kolejnym powodem były wymogi bankowe,

d) pozwana narzuciła zatrudnienie w ramach spornej umowy, podczas gdy powód miał swobodę w wyborze i jeśli warunki i organizacja współpracy nie odpowiadały mu, to mógł propozycji pozwanej nie przyjąć; pozwana spółka z powodu nałożonych na nią wymogów bankowych miała obowiązek zawarcia z ekspertem finansowym umowy o pracę, nie zaś umowy pośrednictwa,

e) obowiązków z obu zawartych przez strony umów (umowy o pracę oraz umowy cywilnoprawnej) nie można było rozdzielić i odróżnić, podczas gdy zakres obowiązków z obu umów znacznie się od siebie różnił, gdyż pozyskiwanie klientów (obowiązek z umowy cywilnoprawnej) oraz biurowo-administracyjna obsługa klientów pozwanej (obowiązek z umowy o pracę) stanowi znaczącą różnicę pomiędzy obowiązkami wynikającymi z obu umów,

f) Sąd Okręgowy ustalał, jaki charakter miała współpraca pomiędzy stronami, licząc od 1 czerwca 2015 r., wskazując, iż „od początku zatrudnienia tj. od 1 czerwca 2015 r. stosunek zatrudnienia powoda pozostawał w niezmienionym kształcie”, podczas gdy zakres niniejszego postępowania obejmuje okres, od kiedy

powód był zatrudniony na $\frac{1}{2}$ etatu, zatem od tego momentu Sąd Okręgowy powinien był badać treść stosunku pracy powoda; powód pierwotnie zatrudniony w pozwanej spółce na pełen etat, w istocie wykonywał obowiązki pracownicze jedynie w części etatu; nie ulega bowiem wątpliwości, że czynności sprzedażowe nie miały charakteru pracowniczego, ale opierały się jedynie na pośrednictwie, tj. prowadzeniu wszelkich czynności mających doprowadzić do zawarcia umowy pomiędzy klientem a instytucją.

W wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana powołała się na:

1. nieważność postępowania (art. 397 pkt 4 k.p.c.), bowiem zaskarżony wyrok został wydany w składzie jednego sędziego, gdy tymczasem z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104) – zasady prawnej - wynika, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Wprawdzie Sąd Najwyższy wskazał, że związanie zasadą prawną, tj. wykładnią dokonaną w niniejszej uchwale wiąże od chwili jej podjęcia, tj. po 26 kwietnia 2023 r., jednak co do, wydanych przed tą datą, rozstrzygnięcie w przedmiocie ważności postępowania zależy od indywidualnego stanowiska (wrażliwości konstytucyjnej) poszczególnych jednoosobowych i wieloosobowych składów orzekających, treści zarzutów środków zaskarżenia. Treść uchwały Sądu Najwyższego powinna zatem bezsprzecznie mieć wpływ także na orzeczenia wydane przed jej podjęciem;

2. oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w zakresie:

1) naruszenia art. 22 § 1 k.p. z uwagi na to, że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wprost wynika, że powód nie był podporządkowany

pracodawcy i nie działał pod jego kierownictwem, w zakresie wykonywania obowiązków z umowy cywilnoprawnej; przesłanka podporządkowania jest zaś kluczową przy badaniu występowania pomiędzy stronami stosunku pracy,

2) naruszenia art. 58 i art. 83 k.c. z uwagi na to, że powód od początku podjęcia współpracy z pozwaną spółką wykonywał czynności o charakterze sprzedażowym/handlowym a podpisanie przez strony umowy cywilnoprawnej miało na celu urealnienie łączących strony stosunków zawodowych; był to jedyny cel, dla którego strony zawarły umowę o charakterze cywilnoprawnym; Sąd Okręgowy przemilczał to, że w ramach umowy cywilnoprawnej wykonywane były też obowiązki typowo handlowe, sprzedażowe (pośrednictwo przy sprzedaży), zaś rozliczenia w postaci odliczania kosztów prowadzenia działalności były rozliczeniami, z których korzystał powód, a nie pozwany - czynność zawarcia umowy cywilnoprawnej nie mogła być więc pozorna skoro w jej ramach faktycznie wykonywane były czynności o charakterze typowo sprzedażowym,

3) naruszenia przepisów postępowania w stopniu mającym wpływ na treść orzeczenia, to jest art. 233 § 1 k.p.c., przez naruszenie zasady swobodnej oceny materiału dowodowego przez sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę.

Powód, w odpowiedzi na skargę wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od pozwanej kosztów procesu w niniejszym postępowaniu, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz powoda według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Nawiązując do zarzutu nieważności postępowania, należy stwierdzić, że w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, (OSNP 2023 Nr 10, poz. 104) przyjęto, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 340; dalej ustawa covidowa) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Jednocześnie Sąd Najwyższy postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej i ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. W uzasadnieniu tej ostatniej kwestii Sąd Najwyższy podkreślił, że możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - byłoby niepożądane ze społecznego punktu widzenia, jak również nadszarpnęłaby wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą w uchwale pełnego o składu Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 nr 5, poz. 49), uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża uchwały.

W związku z powyższym - biorąc pod uwagę datę wyrokowania przez Sąd drugiej instancji (23 marca 2023 r.) - nie można uznać, że przed tym Sądem doszło do nieważności postępowania z uwagi na jego jednoosobowy skład.

Skarżąca wskazała także na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Odnosząc się do tej przesłanki, należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami

interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 Nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 Nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 Nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia. Co więcej, twierdzenie o oczywistej zasadności skargi w zakresie naruszenia art. 22 § 1 k.p., art. 58 i 83 k.c. wsparte jest argumentacją powołującą się na odmienną (od Sądu drugiej instancji) ocenę dowodów, przedstawioną w niedopuszczalnym w postępowaniu kasacyjnym zarzucie

naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Trzeba zatem przypomnieć, że wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c., a taki przepis powołała skarżąca w podstawach kasacyjnych. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r. V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r. V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., II UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 Nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 513257).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

[ms]

